

Kwartaalinleiding over de boekrol Jozua

Jozua's verhalen

Echt of niet echt gebeurd?

Of ... allebei?

Opmerkingen vooraf

Bijbelse tijd toen en daar

Verantwoord Bijbellezen
vereist
van de lezer om ...

Postmoderne tijd hier en nu

... een onmetelijke
afstand
te overbruggen

- Egypte, Assyrië, Babylonië, Perzië, Griekenland, Rome, ...
- Hebreeuws, Aramees, Grieks
- zeden en gewoonten
- leefomstandigheden
- denkwereld: wereldbeeld, godsbeeld, mensbeeld
- vertelcultuur

- Nederland, België, Frankrijk, Rusland, Italië, ...
- Nederlands, Frans, Engels ...
- zeden en gewoonten
- leefomstandigheden
- denkwereld: wereldbeeld, godsbeeld, mensbeeld
- wetenschappelijke cultuur

I. De boekrol Jozua maakt deel uit van het megaverhaal van Genesis tot en met Koningen

A. Negen met elkaar verankerde boekrollen die samen de Enneateuch vormen

	<i>Einde van de Boekrol</i>		<i>Begin van de Boekrol</i>	
<i>Genesis</i>	46-50 Jakob naar Egypte	→	1:1-7 Jakob in Egypte	<i>Exodus</i>
<i>Exodus</i>	39 - 40 Sinaï priesters – tabernakel	→	1-7 / 8-9 Sinaï tabernakel – priesters	<i>Leviticus</i>
<i>Leviticus</i>	27 Sinaï geloften – wijding – lossing	→	1-2 / 3 / 6 Sinaï telling – lossing – gelofte	<i>Numeri</i>
<i>Numeri</i>	35-36 Velden van Moab geboden aan Israël	→	1-4 in het land Moab Thora aan Israël	<i>Deuteronomium</i>
<i>Deuteronomium</i>	31/34 Jozua bemoedigd – investituur – Mozes' dood	→	1 / 2 Jozua bemoedigd – investituur – Mozes' dood	<i>Jozua</i>
<i>Jozua</i>	24:29-30 Jozua's dood	→	1:1 Jozua's dood	<i>Richteren</i>
<i>Richteren</i>	19-20 / 21 Benjamins wandaden – Silo: geen koning in Israël	→	1/ 2 wandaden Eli's zonen 8 vraag om een koning	<i>Samuël</i>
<i>Samuël</i>	24:18-25 einde Davids regering – David offert	→	1 einde Davids regering – Adonia offert	<i>Koningen</i>

Samenhang van de verhaallijnen in de Enneateuch

1. **belofte van het land** (van Egypte tot Rivier): Abram (Genesis 15) – Mozes (Deuteronomium 32) – Jozua (Jozua 24)
2. **verwezenlijking verenigde koninkrijk** onder David (2 Samuël 8) – de maximale proportie onder Salomo van Nijl tot Eufraat (1 Koningen 4)
3. **creatie verbondskist en tabernakel** bij Sinaï (Exodus 40) – onderbrenging verbondskist in Jeruzalem (2 Samuël 6) – vervanging tabernakel door tempel (1 Koningen 5-7) met onderbrenging verbondskist (1 Koningen 8)

Samenhang van de verhaallijnen in de Enneateuch (vervolg)

4. lezing van de thora door Mozes (Deut. 31) en Josia (2 Kon. 22)
5. leven in het eigen land (van Genesis tot Jozua)
6. spanning tussen de stammen i.v.m. de monarchie (Rich.-Sam.- Kon.)
7. aankondiging van de ballingschap (Lev. 26; Deut. 28; Jozua 23;
1 Kon. 8) – verwezenlijking ballingschap (2 Kon. 17 en 25)

Aannemelijke redenen die aanleiding gaven tot het schrijven van dit indrukwekkende literaire werk.

Het zich ontworteld en ontheemd voelen, veroorzaakte bij mogelijk alle ballingen een kolossale depressie. Hun verliezen waren zeer ingrijpend:

- 1. verwijdering van familie, burens en dorpsgenoten**
- 2. verlies van huis, bezittingen en geld**
- 3. nauwelijks hoop op een terugkeer naar hun verafgelegen thuisland.**
- 4. einde van Juda als natie**
- 5. koninklijk paleis verbrand en hun koning in de paleisgevangenis**
- 6. Davids dynastie de bodem ingeslagen**
- 7. Jeruzalems muren afgebroken en veel huizen verwoest**
- 8. tempelvoorwerpen meegevoerd naar Babel**
- 9. JHWH's tempel met de grond gelijkgemaakt**
- 10. stopzetting tempeldiensten voor de vergeving van zonden en de verzoening met JHWH.**

Knellende vragen en ontbrekende antwoorden **traumatiseren de ontwortelde gedeporteerden**

1. Hoe heeft deze catastrofe ons kunnen overkomen?
2. Waar is onze God JHWH eigenlijk?
3. Hoe komt het dat hij de Babylonische god niet heeft kunnen verslaan?
4. Waar verblijft hij, nu zijn huis in Jeruzalem is verwoest?
5. Wat moeten we met JHWH's onvoorwaardelijke belofte aan David over een blijvende dynastie?
6. Heeft hij ons verlaten? Of ... bestaat hij zelfs niet?• Hoe
7. Zijn wij slechts een volk onder vele andere? Zullen we opgaan in de Babylonische samenlevingen als volk verdwijnen?
8. Wie en wat zijn we dan?•
9. Is er nog een toekomst voor ons weggelegd?
10. Kunnen we ooit nog terugkeren naar ons land?•

Bijbelverhalen definiëren

Een Bijbelverhaal is **veel meer dan** een historisch rapport of een journalistieke worp. De auteurs waren geen historici, noch kroniekschrijvers, noch journalisten. Het waren **pastors, leraren en pedagogen**.

Hun theologie was **niet** systematisch noch filosofisch, maar het was **verhalend**. Hun Hebreeuwse manier van verhalen vertellen, kwam in de ban van het Griekse rationele denken en logische redenering.

Die westerse gemeenschappelijke taal is ontoereikend om hun symbolische taal van het Oude Israël over te brengen. Het was **door middel van de verhalen** dat ze **getuigden** van hun geloof in God en dit aan hun lezers deden kennen.

Nauwkeurig lezen (= close reading) is daarom noodzakelijk en onmisbaar!

Middelmatig of ondermaats lezen leidt tot een ondermaats begrijpen
en een dito verkondiging!

II. Betrouwbaarheid van de verhalen in de boekrol Jozua

**Dienen een aantal gerapporteerde gebeurtenissen over de verovering
van Kanaan als historisch exact te worden aangemerkt?**

**Welke problemen doen er zich voor bij het lezen
van o.a. de boekrol van Jozua?**

De beschreven gebeurtenissen in de boekrol Jozua

1. Deze boekrol bevat verhalen over heldendaden, listen, wrede wraakoefeningen met o.a. de val van Jericho, de verwoesting van Hatsor, ...
2. De inname van Kanaan wordt voorgesteld als een blitzkrieg van miljoenen Israëlieten tegen de machtige koningen, die hun volken, land en steden in innamen
3. De overwinning van JHWH's volk tegen de afgodische heidenen, die werden gedood of onderworpen, wordt in de verf gezet
4. JHWH gaf de opdracht om het hele land te ontdoen van de afgodendienst waardoor de hele Kanaänitische bevolking moest worden uitgeroeid
5. het beeld ontstaat dat het hele land met zijn hele bevolking door Jozua en heel Israël is ingenomen en onderworpen. Na Jericho en Ai volgden de steden van het zuiden en dan die van het noorden

B. Bevestigen de gegevens uit de geschiedenis van het Oude Nabije Oosten deze voorstelling van zaken?

Als ...

**Jozua inderdaad samen met heel zijn volk Israël in de periode 1230 en 1220 v.g.j.
het hele land Kanaan met een blitzkrieg heeft ingenomen met inbegrip van de
steden Jericho, Ai, Gibeon en Hatsor en de hele bevolking heeft uitgeroeid ...**

dan ...

**moeten er onbetwistbare historische gegevens m.b.t. Kanaan uit de periode
1230 en 1220 een bevestiging over verstrekken.**

1. De heerschappij van het wereldrijk Egypte met zijn farao's over het land Kanaan in de periode voor en van Jozua's tijd

1. historische gegevens: diplomatieke briefwisselingen, lijsten met overwonnen steden, oorlogstaferelen op de muren van de tempels, de annalen van Egyptische vorsten, literaire werken en hymnen.
2. grenzen: Egypte controleerde al van voor de 13de eeuw heel Kanaan tot in Libanon en zuidwesten van Syrië.
3. archeologie:
 - a. vondsten (400 tabletten) van de Amarna-brieven, (ca. 1350) op kleitabletten in spijkerschrift omtrent diplomatieke betrekkingen tussen Egypte en de naburige rijken. Kanaän blijkt een Egyptische provincie (met Gaza als hoofdstad) te zijn, die door de Egyptische regering werd via garnizoenen werd gecontroleerd om de veiligheid te garanderen

1. De heerschappij van het wereldrijk Egypte met zijn farao's over het land Kanaan in de periode voor en van Jozua's tijd (vervolg)

- b. in het hele land Kanaän **Egyptische forten, diverse bouwwerken en met hiërogliefen versierde gebouwen** uit de tijd van de farao's Seti I (-1294-1279), Ramses II (-1279-1213) en Ramses III (-1184-1153). **De controle over het Kanaan was daarmee volledig gegarandeerd**
- c. opgravingen tonen aan dat de Kanaänitische 'steden' er erg kwetsbaar bij lagen. Het waren **nauwelijks steden te noemen** (die zij veel later wel werden) en **geen omringende muren hadden**. Het ging slechts om enkele versterkte gebouwen waarin de 'regering' huisde: de koning, zijn familie en een 'hofhouding' van enkele bureaucraten. In hun buurt lagen verspreid gehuchten waarin de landbouwers leefden.
- d. **alleen de schitterende Kanaänitische stad Hatsor kan mogelijk door Jozua zijn vernietigd**. Of het is gebeurd door een Egyptische militaire expeditie of ook nog door de Zeevolken.

2. Moeilijk of niet te verklaren gegevens

- a. in de verhalen in de boekrol **komt geen enkele Egyptenaar voor** tijdens de veroveringen door Jozua
- b. de leiders van de Kanaänitische steden worden voorgesteld als machtige koningen terwijl zij **bijzonder zwakke figuren** blijken te zijn geweest
- c. de steden werden niet door sterke en hoge muren omringd
- d. de volledige bevolking telde slechts ongeveer 100.000 inwoners.
 - 1) De koning van Jeruzalem vraagt aan de farao om 50 man te sturen om het land te beschermen.
 - 2) De koning van Megiddo vraagt om 100 man te sturen om zijn stad te verdedigen.

2. Moeilijk of niet te verklaren gegevens (vervolg)

- e. geen vermeldingen van verwoestingen door de Israëlieten, noch van de vazalsteden die loyaal waren aan het Egyptische rijk.
- f. de enige vermelding van de naam Israël buiten de Bijbel dateert uit die tijd – staat op de overwinningsstèle van Merneptah als opvolger van Ramses II (-1213-1202)). Deze verkondigt dat dit onbeduidend volk, dat zich ergens in Kanaän had gevestigd, zojuist een verpletterende nederlaag had geleden.

Gevolgtrekkingen

Het is duidelijk dat de verhalen in Jozua **niet overeenkomen** met de Egyptische archieven, de historische en archeologische bewijzen.

Immers, hoe konden de **machtige Egyptische vestingwerken** of forten, met garnizoenen van **professionele soldaten** ondersteund door regimenten van **oorlogswagens** door de voor de oorlog ongetrainde Israëlieten worden overmeesterd ?

3. de val van het bruggenhoofd Jericho

- a. met de aanval op Jericho in hoofdstuk 6 begint de strijd, maar ... **het valt moeilijk een beleg van de stad te noemen.**
- b. het volk van Israël hield eerder **een soort processie- of liturgietocht** rond 'de hoge muren' van de stad Jericho. Op de zevende dag luidde een indrukwekkend geluid van trompetten de instorting van de muren in
- c. volgens de boekrol Jozua hadden de steden in Kanaan zeer hoge muren, maar **de steden in Kanaan waren niet versterkt noch omringd door hoge en sterke muren.**
- d. Jericho is in de eeuwen vóór Jozua meerdere keren verwoest en in de 14de eeuw was **Jericho een klein, bescheiden, bijna onbelangrijk stadje zonder muren**
- e. archeologische vondsten hebben niets opgeleverd. Er **is geen enkel archeologisch spoor van een bezetting en of een instorting** na Jozua's intocht in het land, want de stad Jericho was niet bewoond op het moment van zijn veronderstelde belegering en dat bleef zij ook voor een heel lange tijd

4. de reis van Ai naar de Ebal en dan naar Gilgal

- a. de echte strijd begint bij Ai, maar hij loopt uit op een fiasco (door toedoen van Achans gedrag)
- b. in Jozua 8 begint de echte verovering van het land, maar aan het eind van het hoofdstuk wordt deze al **onderbroken voor een reis van het hele volk naar de berg Ebal (bij Sichem) dat ongeveer 35 km verder ligt** en dat gesitueerd is in een gebied dat eigenlijk nog moest worden veroverd
- c. Op die berg bouwt Jozua een altaar voor JHWH volgens de instructies van wijlen Mozes (Deuteronomium 27:2-8). Ook **schrijft hij er in de aanwezigheid van het hele volk als de woorden van thora en daarna leest hij deze voor hen voor** (mogelijk alleen Deuteronomium)
- d. in het volgende hoofdstuk 9 **bevindt hij zich met het hele volk in Gilgal, dat op zo'n 40 km van Sichem ligt**

5. het stilstaan van de zon en de maan

- a. De letterlijke tekst; **de zon en de maan staan effectief stil en de rotatie van de aarde stopt**
- b. Andere verklaringen: **stilstaan, zonsverduistering, wolken, mistvorming, refractie**
- c. Vertaling van de Hebreeuwse tekst:
 - **niet stilstaan maar zwijgen**
 - Jozua gebruikt **poëtische taal** met twee parallelle zinsdelen
 - dat doet de verteller doet ook
- d. het zijn metaforen die worden gebruikt bij
 - **de Amorieten**
 - **de Egyptenaren**
 - **de Grieken**
 - **de boekrol Jozua** (te vergelijken bij de Hethieten en de Assyriërs)
 - **de boekrol Richter**

5. het stilstaan van de zon en de maan

- a. De letterlijke tekst; de zon en de maan staan effectief stil en de rotatie van de aarde stopt
- b. de Hebreeuwse tekst:

- Jozua sprak

12e	Zon	boven Gibeon	zwijg!
12f	en gij, maan	boven het dal Ajjalon!	...

- de verteller vervolgt

13a	En zij zweeg	de zon
13b	en de maan	hield zich stil

5. het stilstaan van de zon en de maan (vervolg)

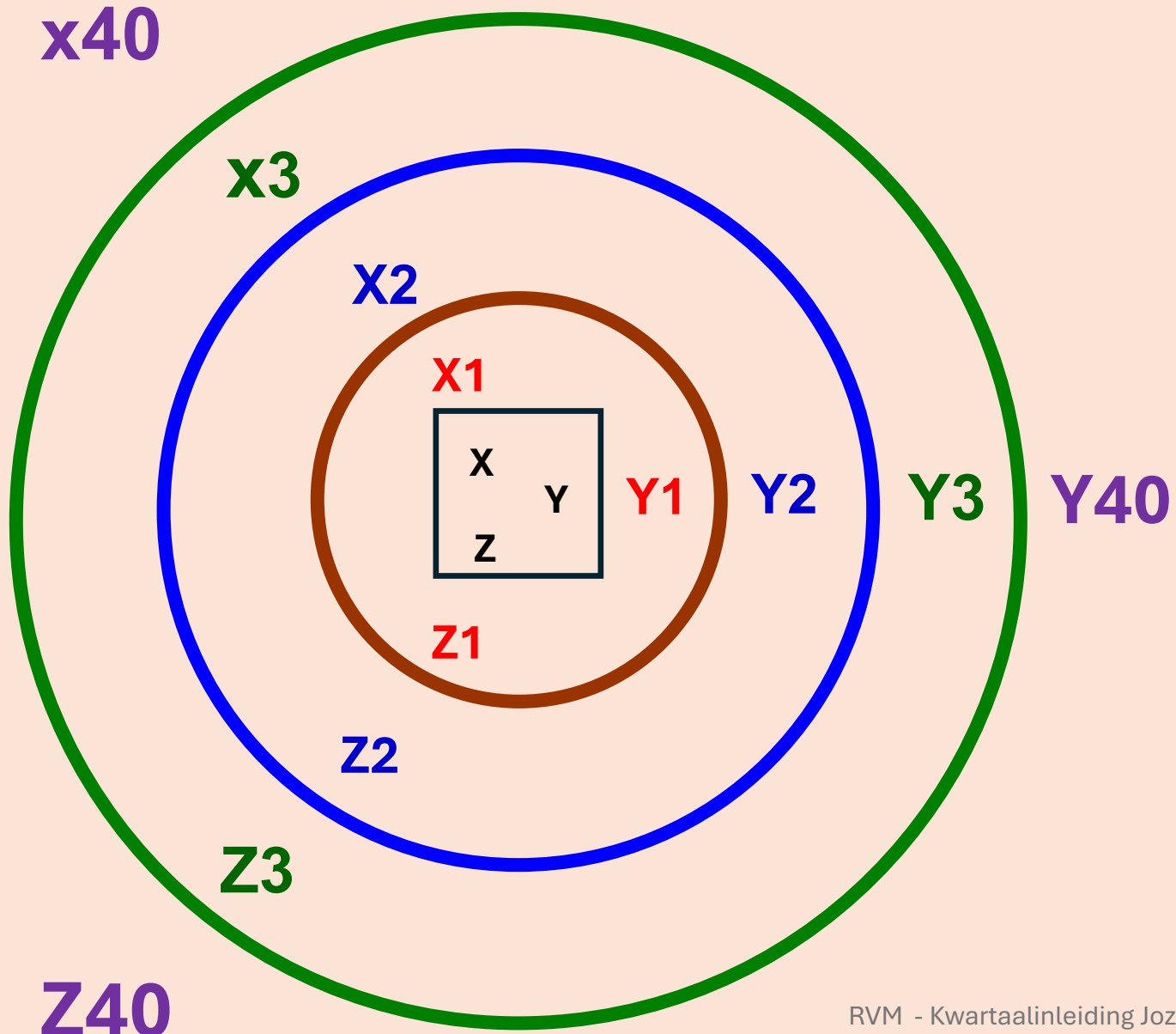
Vaststelling

JHWH was geen natuurgod, vruchtbaarheidsgod, zonne- of maangod noch een stormgod, maar als schepper was hij **absolute meester over de natuurelementen**.

De vertellers in de Hebreeuwse Bijbel zetten die overtuiging in de verf door middel van **dichterlijk taalgebruik**. Beeldspraak, symbolische taal en metaforen zijn daarvoor het meest efficiënt.

Daarom moeten een aantal teksten waarin JHWH zijn macht inzet tegen zijn tegenstanders – en soms zelfs tegen Israël – **niet letterlijk worden opgevat**.

Het is telkens aan de lezers om er de betekenis van te achterhalen en er de boodschap uit te distilleren die de vertellers aan hun lezers **willen onderwijzen**.

RVM - Kwartaalinleiding Jozua
Antwerpen 2025